

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

76. An clandestinè contrahentes, copula interueniente teneatur saltem
ratione iniustita vir foeminam in vxorem ducere? Ex part. 9. tr. 7. & Misc.
2. res. 72. p. 375.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

uanda proponit onerosa, & fauorabilia decreta, vt non liceat horum commodum sentire, quin illorum onus acceptetur, cap. qui sententia de reg. in 6. quia tamen si desideret Concilium omnium receptionem, & obseruantiam, tamen vbi non omnium obtinere potest, gaudet fieri saltem possibilem: vtile ab inutili non vitiat: raris sunt extra Italiam prouinciæ, vbi Concilium Tridentinum quoad omnia decreta sit receptum, minimè in Francia, sed neque quoad omnia in Hispania, aut Belgio; nemo tamen rectè negauerit, quoad aliqua recipi potuisse, & obseruari, quomodo refertur, & Pium V. declarasse Tridentinum quoad fauorabilia à Catholicis Angliæ obseruari posse.

3. Iterum neque mouet, actus non operari vltra intentionem agentium: at Pontificis Tridentinum promulgantis intentionem fuisse, vt Concilium locum haberet vbi Catholici sunt Episcopi, qui regimen spirituale exercent: nam eorum opera receptionem fieri mandat, sess. 25. cap. 2. qui etiam discernant difficultates, quæ se possunt offerre, easque ad Pontificem referant. Qui parati sumus, inquit Bulla, omnium prouinciarum necessitatibus ea ratione, quæ commodior nobis visa fuerit, prouidere: at illæ etiã contingere possunt circa obseruantiam fauorabilium decretorum; neque priuato arbitrio Catholicorum discernendum deferri debet, quæ recipi, quæ reici debent. Dum solet vulgus incertum esse, & studia, in contraria scindi. Vnde præsertim inter hereticos Angliæ, etiam scandalum oriri posset. Quia respondendum est primò ex iis legibus priorum prohibentium, & irritantium derogatoriis nullam actionem deferri vulgo, omnem consistere in voluntate legislatoris, prohibitionè, obicem, impedimentum tollente; quia redit ad agendi quilibet libertatem, quã sibi obtingere quomodocumque nemo queri potest.

4. Responderet secundo, tamen Concilium, & Pontifex desideret receptionem, & obseruantiam Concilij fieri per Episcopos, non tamen eas gentes, quæ sub hæreticis, aut infidelibus gemunt, excludi à solatio, & beneficio eiusdem Concilij, quin iis ad maiorem Dei gloriam in moribus, & directione, quantum per locorum, & temporum iniuriam licet, vt possint, Hucusque Zypæus.

5. Nec deferam hic adnotare Zypæi sententiam tanquam probabilem ante illum etiam admittere ex Soc. Iesv Ioan. Præpositum in 1. 2. D. Th. q. 95. disp. 1. dub. 7. num. 27. vbi ita asserit: Censent aliqui legem, quæ reuocat aliam irritatoriam, nõ obtinere vim in aliqua prouincia, si in ea non fuerit promulgata. Ratio est quod hæc lex reuocans ponat noui ius, quod probabiliter non ligat vbi non promulgatur. v. g. olim lex irritabat matrimonium contractum cum affine in tertio gradu ex copula illicita, quod impedimentum sublatum est per Trid. sess. 24. c. 4. de reformatione matrim. seu lex quoad hunc gradum est reuocata. Censent verisimile, vbi lex Tridentini non est promulgata adhuc perdurare hoc impedimentum dirimens, etsi matrimonium inirum cum tali affini in tertio gradu dissolueretur, & partes aliis coniungerentur, posterius matrimonium esse dissoluendũ.

6. Sed contrarium videtur verius quando lex reuocatoria nõ inducit aliquod onus, sed solum reuocat ius antiquum, & restituit antiquæ libertati. Vnde licet ea lex dici possit nouum ius, id non refert, quia id solum verum est, quod à legislatore ita sit sancitum, non autem quod aliquid imponat de nouo populum grauans.

7. Aduerte, cum sentio non requiri promulgationem, non propterea sentio sufficere nudam internam voluntatem: is enim modus non sufficit ad di-

Tom. II,

rectionem humanam, sed solum existimo non requiri solemnem consuetam promulgationem, sed sufficere solam mentis declarationem, qua velit priori legi derogare.

8. Ad id quod ex Trid. asseritur, Respond. id fieri posse, quod vbi Tridentinum non est receptum, ius antiquum in suo robore permaneat. Censent tamen aliqui non esse dissoluendum quod reductio Concilij Tridentini etiam locum habere potuit, vbi Concilium non est promulgatum, quod non est improbabile. Ita Præpositus, cui etiam adde Malderum in 1. 2. D. Thom. q. 90. ar. 4. dub. 2. Verum licet hæc sententia affirmatiua non improbabili mihi videatur, puto tamen eius resolutionem petendam esse à Summo Pontifice, vel à Sacra Congregatione Concilij Tridentini.

RESOL. LXXVI.

An clandestinè contrahens, copula interueniente tenetur saltem ratione iniustitiæ viri faminam in uxorem ducere? Ex part. 9. tract. 7. & Misc. 2. Ref. 72.

§. 1. **N**egatiuam sententiã tenet Sanch. de matr. tom. 1. lib. 1. disp. 20. n. 5. quando animo decipiendi sic contrahit, licet virginem deflorarit: quia quoties virgo intellexit, vel potuit & debuit intelligere se decipi, non tenetur deceptor eam ducere: sed in hoc casu femina scire debuit se decipi, cum forma contrahendi matrimonium, tradita à Tridentino deficiat; & sit tam vulgatis, vt sit crassissima ignorantia id nescire. Ergo.

Sup. hoc lege doctrinam Ref. not. seq.

2. Sed plus addit, videlicet, non teneri eam ducere, licet vero animo contraxerit illud matrimonium, & eam deflorarit. Probat, quia non tenetur ratione contractus, qui profus irritus fuit; nec ratione iniuriæ illatæ, quia ipsa sciuit, vel scire debuit, matrimonium esse nullum; & pœna grauissima dignum. Et confirmatur, quia maiorem intulit iniuriam, quando sicte contrahit: nam vltra deflorationem, interfuit iniuria doli: ergo si quando sicte contrahit, non tenetur, vt probauit; à fortiori quando verè: cum in vtroque euentu contractus fuerit nullus, & in priori grauior fuerit iniuria, Confirmatur, quia secundum aliquos, certum est, promittentem consanguineæ matrimonium, si Papa dispensauerit, eamque deflorantem non teneri, Papa dispensante, eam ducere, eo quod contractus est iure reprobatus: cum tamen valde dubium sit, eum contractum esse reprobatum: ergo à fortiori in nostro casu non tenebitur, cum constet matrimonium clandestinum iure reprobatum esse, & redditum profus nullum.

3. Sed his non obstantibus, affirmatiuam sententiam docet Texeda in Theolog. moral. 2. lib. 4. tract. 1. n. 88. putat enim in tali casu virum teneri titulo iustitiæ ratione iniuriæ femine illatæ; damnum illud compensare, vel illam ducendo, vel iterum matrimonium cum illa contrahendo: quia Concilium Tridentinum, statuens non valere matrimonium clandestinum, non abstulit à contrahentibus obligationem, quam aliàs alio titulo iustitiæ habebant. Nec valet si dicas feminam illam fuisse conscia nullitatis illius matrimonij clandestini, & ided sibi imputare debere damnum ex sua defloratione ortum: quia femina illa semper sperauit ab eo, cum quo contraxit, (& ob id se deflorandã obtulit) remedium, & sui status augmentum; imò & ratione promissionis implicitæ, & contractus ibi reperti tenetur is, qui cum tali femina contrahit, vel illam per alium actum legiti-

Sup. hoc in-
fra in Ref.
80. quamvis
ibi copula
non inter-
uenit pro
hoc casu.

matrimoniale ducere, vel ad dotem addere. Ita ille: qui etiam subdit, si contrahentes clandestinè tempore contractus intentionem habuere se obligandi eo modo, quo possunt, manere obligatos, non quidem in ratione contractus matrimonialis, cum nullus fuerit; sed in ratione sponsalium, propter promissionem singularem in actu illo reperit; & ideo diximus, minorem sexdecim annorum solemniter profitemem, non manere voto solemniter ligatum, attento decreto Concilij Tridentini, manere tamen voto simplici castitatis adstrictum, si tempore professionis intentionem habuit se obligandi eo modo, quo potest. Quod tamen ego iterum limito, dummodò talis Professus tempore profitendi intentionem determinauerit ad profitemendam castitatem, paupertatem, & obedientiam eo modo sibi possibili. Hæc Texeda.

4. Quod tamen etiam, quoad hoc vltimum, non admittit Sanch. n. 6. Quia contractus externus omnino nullus est; intentio autem sola sine actu externo valido intentionis significatio non potest obligare ad sponsalia, quæ sunt contractus inter homines. Nec obstat dicere, in matrimonio virtute claudij sponsalia, & ex alia parte adesse legitimam intentionem: quia, quando explicatur intentio inter puberes per sola verba de presenti; consensus de futuro sub eo inclusus omnino corrui: unde sola manet intentio destituta signo aliquo extrinseco sufficienti ad producendam obligationem inter homines. Nec est simile de professione: quia obligatio voti simplicis est in ordine ad Deum, cui omne cor patet; quare sola intentio sufficiens fuit ad obligandum. Unde ex his puto, vtramque sententiam, quoad omnia, tam Texedæ, quam Sanchi, probabilem esse.

RESOL. LXXVII.

An commorantes in terris Infidelium possint contrahere matrimonium, non seruata forma Concilij Tridentini? Et docetur, & si in aliqua ciuitate Decretum Concilij publicatum fuerit, modo tamen expulsi Catholicis Sacerdotibus non adsint Parochi proprii, valide coram Hæretico predicante, vel sine predicante matrimonium contrahi. Ex part. 6. tract. 7. & Misc. 2. Ref. 30.

Sup. hoc in
Ref. seq. 5.
Ex superius
& seq. & in-
fra in Ref.
89. §. Nota
secundo.

§. 1. AD hoc dubium satis quidem practicabile sic responderi Pontius de matr. lib. 5. c. 9. num. 7. Mihi fit valde verisimile eos, qui inter infideles commorantur, vel mercium congregandarum causa, vel alia ratione, aut inter Turcas captiui detinentur, etiam si ex his locis sint oriundi, in quibus promulgatum & receptum est Tridentini Decretum, non teneri contrahere iuxta formam à Concilio prescriptam. In eo enim casu locum habet Episcopica, deficit enim lex contrariæ, & vitiosa esset observatio legis, cum vel compellendi essent vitam seruare cœlibem, vel auferendum illis, quod in remedium infirmitatis est, matrimonium. Cutandum illis tamen, vt seruent antiquas leges Ecclesiasticas quoad fieri potest, scilicet testes adhibendo, quibus probari cōiugia possint: instrumenta etiam de eo publica conficiendo, quandoquid nec Parochi copia, nec denunciationibus, ac benedictionibus Ecclesiasticis locus: factò etiam examine sufficienti, an illis obstat aliud Canonicum impedimentum. Hæc Pontius.

2. Nota verò quod ex rationibus supradictis Stephanus Banny in Theol. moral. part. 1. tract. 12. de matrim. clandestino, quest. 1. & Layman lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 4. num. 7. docent, etiam in aliqua ciuitate,

Decretum Concilij publicatum fuerit, modo tamen in locis expulsi Catholicis Sacerdotibus non adsint Parochi proprii, valide coram Hæretico predicante, vel sine predicante matrimonium contrahi: quia veri scilicet in huiusmodi euentu dispensare ob Preteritum inopiam. Secundò cum in eorum defectu, ex-
rentiæque, Concilij Tridentini sanctio sententia, ab horret à recto credere matrimonij capessendi libertatem impeditam esse. Verùm oporem hanc omnino muniter asserant nullum matrimonium inter Catholicos validè esse contractum sine Parocho & testibus.

RESOL. LXXVIII.

Ex Belgio ad locum, vbi Tridentinum non est receptum, aliqui transferunt, vt ibi matrimonium clandestinum contraherent, queritur, an parum validum?

Et cursum deducitur, quod in consuetudine opinionum illa est amplectenda, quæ fauet valori matrimonio. Et quid est dicendum de matrimonio Christianorum in terris Turcarum habitantium, an valide contrahant sine Parocho, & testibus?

Et quid de matrimonio Hæreticorum, non quidem in locis, vbi Tridentinum non est promulgatum, sed vbi iam promulgatum est, & adhuc est Parocho Catholicis, qui possit assistere matrimonio, an valeat vbi contractum ab Hæreticis sine Parocho, & testibus? Queritur etiam, an tale matrimonium valeat celebratum coram predicante, & Ministro hæretico, sine Parocho, & absolute sine vilo Ministro & Parocho? Et in §. Respond. huius Ref. alij casus circa hoc resoluntur ex Declaratione Sacre Congregationis. Ex part. 11. tr. 8. & Misc. 8. Ref. 46.

§. 1. DE hoc casu à confessario contrahenti ex Belgio per litteras interrogatus fui, quæ adducebat duas meas Resolutiones, in quibus affirmatiua, & negatiua sententia haberetur, & quidem pro negatiua maximam vim affert decisio Sacre Congregationis ibi à me adducta; unde hanc difficultatem pertractat Dicalillus de Sacram. tom. 3. tract. 10. disp. 3. dub. 6. num. 42. vbi me citato sic ait. Addendum præterea videri posse cum Sanchez, Rebello, & Coninch locis citatis, adhuc verum esse, validè contrahi matrimonium ab incolis loci, in buo Tridentinum viget, in loco, in quo non viget, etiam si deo transferunt ob finem clandestinè contrahendi, quidquid in contrarium dicant non pauci, quos refert Sanchez, supra num. 29. in qua te postea eundem Sanchez sequitur Pontius, quem refert, & sequitur Diana 3. part. tract. 6. resol. 28. in fine, & non solum validè, sed licitè posse fieri seruando in aliis ius antiquum. Quamuis enim in eum finem transferunt, vt non obligentur Tridentini decreto, quo obligabantur in proprio loco, cuius erant incolæ, non ideo obligatio legis ad ipsos, & cum ipsis transfertur ad locum, quò sunt profecti, neque censentur propriè id facere in fraudem legis. Habent enim ius eundi ad illum alium locum, qui autem vitur iure suo, non censentur operari in fraudem: neque bona, aut mala intentio etiam si sufficiat ad excusandum, vel committendum peccatum, sufficit ad annullandum, vel validandum actum, cum intentio maneat in mente, neque effectum influat in opus externum. Ac proinde si matrimonium seclusa ea intentione esset validum, etiam cum illa validum esset. Post hæc scripta